

Румен Стоичков

СЪРЦЕ НА ДЛАН

София, 2017

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното съгласие на „Изток-Запад“.

© Румен Стоичков, автор, 2017

© Издателство „Изток-Запад“, 2017

ISBN 978-619-01-0121-5

РУМЕН СТОИЧКОВ

СЪРЦЕ
НА
ДЛАН

СЪДЪРЖАНИЕ

Предговор	7
-----------------	---

Из Балкана и Северна България

Покрай ракиката се е пръкнало Ракитница.....	9
Дългото село Дъгли дел	13
В Курново Левски прави революционен комитет, а къщата днес ще падне.....	19
Етрополският манастир.....	25
В Малък извор обичат коркането на пръстени	28
Гложенски манастир	32
Пустош на кръстопът – Мездра.....	36
Баба Микра е основателят на село Микре	41
Гостилица, където пощипват мъжете.....	44
Луд Дянко построява църквата в Столът	50
Правописна грешка е узаконила името на Божевци.....	54
В Остра могила има 35 селски чешми.....	57
Преображенският манастир.....	60
Вълчан войвода е шетал из балканското село Селце	64
Струпец се е подслонило между Стара планина и Средна гора	68
Княз Александър Батемберг е посещавал село Тодювци	72
Марянскийят манастир.....	78
Хайдут Белко и Кара Михо са раздавали правосъдие в Руховци.....	81
Гарвани къвляли из нивята на интернационалното село Гарван	87
Прадедите на силистренското село Каменци идват от Беломорска Тракия	91
Сяново – селото с тучните поляни и многото животни	96
Свети Пророк Илия е търсил пристан в добричкото село Александрия.....	100
Жегларци, в което все още правят толум.....	105

Из Западна и Югозападна България

В създаденото от пленен рицар село Бов са пребивавали Левски и Вазов.....	109
Перник – българското Рио де Жанейро“.....	115
Мъчила се баба в най-високата част на трънското село Брул.....	121
Лева река е дало подслон на 40 ослепени Самуилови войници	127
На шега е създадено името на Горно Уйно	131
Зъл Гошо трепал друговерците в Злогош	135

Як бивол теглил оръдия по баира над село Църварица.....	139
В Цървище Яне Сандански е крил Елѝн Стоун и Катерина Цилка	143
Шипочано, подслонено в Конявската планина	154
Размисли за възстановяването на крило в Зографския манастир	158
Гайтаниново се гордее с изключително богатата си история.....	164

Из Средна гора, Тракия, Странджа, Родопите

Джумал може да те удари в село Елшица	173
Велики люде създават в Манастирските възвишения село Генерал Тошево.....	179
Римската крепост Карасура е предшественикът на село Рупките	182
Кръстова гора	187
Трима братя са основали родопското село Вишнево.....	191
Овце умирали от незнaйна болест и следвало дране в родопското Дирало.....	195
Старите къщи на първите заселници са в дола на Долен	199
Богатият турчин Малкоч бей построил мандрите на село Мандра	205
Съкровището от Равногор е показвано в Лувъра	209
Солища – мястото, където са слагали кърма за овцете	212
Господ се е лекувал в Карамлък, днес село Младежко.....	216
Заберново, което е обитавано и от византийския исихаст Григорий Синаит	221
Поклон пред сънародниците ни, живеещи в Бесарабия	228

Интервюта и мигове с „Нощен хоризонт“

Валя Балканска: „Песен вместо плачи „Тодоре, писан-курдисан“ без съпровод на родопска гайда“	235
Звезди по пладне ваят в „Нощен хоризонт“	238
Борис Луканов.....	241
Сава Хашъмов – „Да поведем зрителя към бъдещето!“	259
„Нощен хоризонт“ отвори незараснали рани.....	275
Цветана Манева: „Уча се за раздяла с живота“	278
Донка Шишманова.....	281
Ваклуш Толев: „За магарето в нашия свят“	289
Верка Сидерова: „Всичките ми песни са от огнището!“	295
Мария Стефанова	304
„Нощен хоризонт“, анатомия на самотата.....	320
Стоянка Мутафова	323
Любка Рондова.....	328
Лили Иванова.....	337

Това е четвъртата ми книга. Приликата с предишните три е свързана най-вече с репортажите ми от малки населени места. Такива, за които почти липсва информация в интернет пространството и в които живеят на пръв поглед най-обикновени, но за мен – необикновени хора. Има такива като 90-годишната Еленка Стойкова от село Църварица, която ме смяя с трудолюбието си на тази възраст, с добротата, с гостоприемството, с човещината си и с невероятно мъдрите си слова, изречени в типичен за западните краища диалект. Затова извадих на показ всичко, произнесено от нея пред моя репортерски касетофон. Ще я откриете и нея сред стотиците цветни снимки, с които е илюстрирана и тази книга – подобно на останалите три.

Другата разлика е, че реших да публикувам тук много интервюта, 11 на брой, с едни от най-популярните личности в съвременна България. Сред тях са певиците Лили Иванова, Любка Рондова, Валя Балканска, Донка Шишманова, Верка Сидерова, актьорите Стоянка Мутафова, Борис Луканов, Мария Стефанова, Цветана Манева, Сава Хашъмов, богословът Ваклуш Толев. Някои, за съжаление, вече ги няма сред нас. И известните, и неизвестните хора, които съм срещал и за които разказвам в тази книга, си приличат по едно. Бяха изключително откровени в диалозите с мен – едните из мегданите, улиците, магазините, кръчмите, градинките и баирите на забутаните селца, другите – чрез интервютата и гостуванията в предаването „Нощен хоризонт“. Всеки от тях е звучал в ефира на Българското национално радио – в дневните репортажи и в нощните разговори. По един или друг начин са безценни за културното ни богатство, затова вече са и част от Златния фонд на БНР. Осъзнах в дългия процес на дешифровките, писането и редактирането, че ако тези хора не бяха отворили душите си пред мен, ако не бяха със сърце на длан, образно казано, то тази книга нямаше да я има. Затова я нарекох така – „Сърце на длан“.

Из Балкана и Северна България

Покрай раки така се е пръкнало Ракитница

Знаете ли коя е най-северозападната населена точка на България? Ще ви кажа. Там Тимок навлиза в Република Сърбия, а у нашата страна остава село Ракитница. То е на 1 км от руслото на реката. В края му преди време се намираще клъонът, разделителната линия, границата между двата идеологически и политически свята. Сега те са се обединили, говорим за Европейски съюз, за постижения, за напредък и разцвет, за инвестиции, за туризъм, за просперитет въобще. Само че...

Излишно е да споменавам, че Ракитница се намира в най-изостаналата част на България. На 28 км е областният център град Видин. На 4 км отстояние южно е село Косово, на север са Балей, Куделин и Връв, а на югозапад са Тияновци, Калина и Гъмзово. Делейна е най-отдалеченото от общинския център Брегово и е най-планинското – със своите 150-на метра надморска височина.

Колкото до Ракитница, тя е около 75 метра. Равнинно място, край което открай време на власт сред растителността е била ракиката. Оттам и името на селището, за което в турски архиви има сведения, че е съществувало в средата на XVIII век... Наследеният спомен е, че на това плодородно място са се отглеждали много овни, разбира се, повечето за нуждите на турската държава. Останало е името на една от местностите – Овчарника – подсказваща какво е било основното препитание два века назад. Собственици са били двама братя-турци. Чести са били и земишните спорове със съседното Брегово (на 3 км северно) – във вековете, в които не е съществувал вариант да не работиш земята си. Покрай ракиката, този вид върба, част от хората пък са правили кошове, кошници, всевъзможни пособия за животновъдството, после и мибели... Вече безвъзвратно загубено производство...